

DANICA PINTEROVIĆ – UTEMELJITELJICA ODJELA UMJETNIČKOG OBRTA I PRVI STALNI POSTAV ODJELA

Radmila Biondić

Muzej Slavonije
Trg Sv. Trojstva 6
HR-31000 Osijek
radmila.biondic@mso.hr

Pregledni rad

UDK: 069.01-05Pinterović, D.

Ključne riječi:

Danica Pinterović
Odjel umjetničkog obrta
utemeljenje
obrada građe
izložbe
namještaj
prvi stalni postav
publikacija

Među brojnim i raznovrsnim aktivnostima i zadacima koje je dr. Danica Pinterović poticala i rješavala djelovanjem u Muzeju Slavonije, osobito kada je preuzela njegovo vođenje, vrlo je značajna njezina uloga i kao kustosice zbirke umjetničkog obrta. Zdušno se posvetila stručnoj obradi i inventariziranju različite umjetničke građe, posebice namještaja te slika, što je u kratkom vremenu rezultiralo dvjema značajnim izložbama: „Sto godina slikarstva u Osijeku“ te izložbom namještaja, ujedno i prvog stalnog postava novoosnovanog Odjela umjetničkog obrta (tada, 1951., Odjela primijenjene umjetnosti). Ova potonja popraćena je knjižicom „Povijest namještaja ilustrirana primjerima Muzeja Slavonije“ (1952.) u to vrijeme jedinstvenom publikacijom na našim prostorima.

Sl. 1. Stari postav osječkog muzeja na Mažuranićevom vijencu (1933. – 1946.), Zbirka fotografija Muzeja Slavonije

Gotovo ni jedna relevantna izložba, koja podrazumijeva pregled povijesnih razdoblja u hrvatskoj primijenjenoj umjetnosti, ne bi bila cjelovita bez građe koja se čuva u odjelima Muzeja Slavonije, napose u Odjelu umjetničkog obrta¹, koji je utemeljen sada već davne 1951.² osobitim marom i zalaganjem jedne svestrane, poduzetne i nadasve upečatljive osobe kakva je bila dr. Danica Pinterović, koju su svi, posebice oni koji su je poznavali, izuzetno poštovali i najčešće joj se obraćali s: gospođo doktor.

Da bi se pojasnila uloga i značenje dr. Pinterović za nastanak Odjela umjetničkog obrta, treba se prisjetiti nekih, uglavnom poznatih, činjenica vezanih uz nastanak navedenog Odjela u Gradskom muzeju u Osijeku. Među donacijama cijelih zbirki ili pojedinačnih predmeta koji su pristizali u Muzej neposredno nakon njegova osnivanja (1877.), bilo je i predmeta umjetničkog obrta, vrijednih primjeraka uporabnih i ukrasnih predmeta od keramike (terakote, kamenine, kamenjače, fajanse i porculana), srebra, kositra, mjedi i sl.; darovao ih je već i sam Franjo Sedlaković, jedan od inicijatora i osnivača Muzeja. Zbirke su postupno popunjavane, obogaćivane novim vrstama predmeta, prikupljenim najčešće darovima, ali i otkupom;

treba spomenuti i važnu ulogu koju je, u tom smislu, imao Arheološki klub „Mursa“, od 1937. godine Društvo prijatelja starine „Mursa“³, koje je otkupljivalo predmete za Muzej, s napomenom da su to bili predmeti vezani uz Osijek i Slavoniju, među inima i predmete umjetničkog obrta. Inicijativom nekolicine članova kluba, već je 1933. godine, kada je osnovan klub, otvoren i prvi stalni postav u četiri spojena stana na II. katu uglovnice s adresom na Mažuranićevom vijencu 1. Bio je to prvi stalni postav Muzeja u kojem su se predmeti umjetničkog obrta stopili s ostalom građom, složenom u konglomerat raznorodnih predmeta, dominantna muzejska praksa još iz ranijeg razdoblja, a prema načelu da se izloži i pokaže sve što je Muzej do tada prikupio i čime raspolaže (Sl. 1).⁴ Treba spomenuti i značaj dr. Franje Buntaka, povjesničara umjetnosti i arheologa, koji preuzima vođenje Muzeja nakon smrti prof. Vjekoslava Celestina⁵ 1936. godine. On će navedeni postav obnoviti i preurediti s potpuno novom koncepcijom i građom složenom u smislu tematiziranja Osijeka i Slavonije.⁶

Zaslugom i zalaganjem dr. Josipa Bösendorfera, umirovljenoga profesora i bivšeg upravitelja Realne gimnazije, koji je postao ravnatelj Muzeja nakon odlaska dr. Franje Buntaka u Zagreb 1941., Muzej se useljava u zgradu bivšega gradskog poglavarstva 1946. i ondje je već u studenom iste godine otvoren novi postav s tematskim sobama, odnosno predmetima pojedinih zbirki, u prizemlju zgrade, u 18 soba te izložbom slika u 6 soba na I. katu (Sl. 2). Sljedeće godine, 1947., promijenit će se i naziv Muzeja – Državni muzej u Osijeku postaje Muzej Slavonije u Osijeku.⁷

Ovim kratkim pregledom stigli smo do vremena kada je dr. Pinterović već bila zaposlena u Muzeju⁸ i kada je nastajao prvi postav Odjela umjetničkog obrta⁹, koji je i utemeljila, definirala najvažnije njegove zbirke te ih stručno obradila.¹⁰ Za bolje razumijevanje sveobuhvatnosti i složenosti ovoga posla dragocjeni su nam *Dnevnici rada*, koje je najvećim dijelom ona pisala i redovito vodila (od početka 1947. do sredine 1974.). U njih je svakodnevno upisivala brojne poslove što ih je obavljala, ona i njezini suradnici, ili one koji su nenadano iskrsavali te mnoštvo važnih i korisnih podataka o ljudima s kojima je surađivala, aktualnim zbivanjima, važnim predmetima, čak i sitnija zapažanja, refleksije intimnije prirode. Jednako je i s opsežnom korespondencijom, danas smještenom u dvadeset četiri arhivske kutije.¹¹

³ Grubišić, 2005., str. VIII, XV.

⁴ Burić, 1979., str. 9–11; Celestin, 1933.

⁵ Vjekoslav Celestin (1862. – 1936.), profesor u osječkoj gimnaziji, dugogodišnji predani i uspješni kustos muzeja. (Malbaša, 1977., str. 352).

⁶ Grubišić, 2005., str. XV.

⁷ Radić, 1999., str. 110.

⁸ Od 1941. kao volonter, od 1943. stalno zaposlena u Muzeju, a od 1949. kao ravnateljica Muzeja.

⁹ U daljnjem tekstu: Odjel.

¹⁰ Malbaša, 1977., str. 354.

¹¹ Građu smo imali priliku vidjeti na prigodnoj izložbi „Danica Pinterović – Sve za Muzej“, postavljenoj u Muzeju Slavonije (zgrada Glavne straže), otvorenoj 16. veljače 2015. godine, dan uoči održavanja Stručno-znanstvenog skupa „Dr. Danica Pinterović – rad i djelovanje“. Autorica izložbe i organizatorica skupa bila je Marine Kovač, viša kustosica Muzeja Slavonije.

¹ U vrijeme osnivanja Odjela umjetničkog obrta, dr. Danica Pinterović koristi naziv Odio primijenjene umjetnosti, također i Odjel umjetnog obrta, ali na naljepnici nove Inventarne knjige, u koju je ona počela upisivati predmete, stoji zapisano: Odjel umjetničkog obrta, kako se i danas naziva.

² Novi, 1951.

Sl. 2. Stalni postav (tematske sobe): vitrina s keramikom, foto: Nikola Szege (?), 1949. (?), Zbirka fotografija Muzeja Slavonije

Tako se već na prvim stranicama *Dnevnika* upoznajemo s aktivnostima vezanim uz Komisiju za prikupljanje, zaštitu i čuvanje spomenika kulture (KOMZA) koja je od 1946. do 1949. inicirala prikupljanje predmeta zatečenih u kućama i na posjedima bogatih plemićkih i građanskih obitelji u Osijeku i okolici, nakon što su njihovi vlasnici napustili zemlju uoči Drugoga svjetskog rata ili nakon njegova završetka (u Valpovu, Našicama, Vukovaru, Iloku i Tenji). Mnogi od ovih predmeta dopremljeni su u Muzej, čime su se znatno povećale dotadašnje muzejske zbirke, a posao popisivanja dopremljenih predmeta, njihova zaštita, pohrana, a zatim i stručna obrada, zahtijevali su znanje, dobru organizaciju i zajednički angažman. Navedenih aktivnosti, zahvaljujući ponajviše kvalitetama i sposobnostima te ogromnoj energiji dr. Pinterović, nije nedostajalo. Takav uznosit duh, veliki radni elan i potpunu predanost poslu prenijela je i na najbliže suradnike. Na redovitim radnim sastancima, početkom tjedna, iznošeni su planovi, definirani zadaci, istaknuti prioriteti. Svatko je radio posao u svome djelokrugu, no bilo je puno volje i odlučnosti uhvatiti se ukoštac s bilo kojom povjerenom zadaćom te stječemo dojam da su svi radili sve!

Već 1947., čim je preseljena pismohrana iz bivše Krvarićeve kuće¹², pristupilo se reorganizaciji prostora, sređivanju pojedinih zbirki (uglavnom umjetno-obrtničkih) te sortiranju i preseljavanju knjiga u nove prostore, a započelo se i s pripremama koje će, na kraju, iznjedriti prvi

stalni postav Odjela te njegovo osamostaljenje u zasebnu zbirku. Bit će to rezultat i konačna realizacija jednog ranijeg nastojanja, prisutnog još na sastancima „Murse“ u 1930-ima¹³ te jedna od inicijativa dr. Bösendorfera – osamostaljenje Zbirke slika, odnosno osnutka Galerije¹⁴. Prije nego što se to ostvarilo, 1952., Zbirka slika doživjela je još nekoliko preseljavanja i svećanih otvorenja – jedno takvo bilo je 7. studenoga 1948. u 11 sati u Henglovoj kući, s prethodno poslanim pozivima, i s pozdravnim govorom ravnatelja dr. Bösendorfera, ali nakon samo nekoliko mjeseci slike su vraćene u Muzej, na njegove hodnike, zbog čega je Muzej bio zatvoren za posjetitelje. Što je bilo sa slikama nakon toga ne navodi se ni u *Dnevnici*ma, vjerojatno se za njihov smještaj pronašlo kakvo odgovarajuće rješenje. Nekoliko mjeseci poslije (u rujnu i listopadu 1949.), uz redovito izvješće o radu na zbirci namještaja, koji je bio u tijeku, navodi se da Josip Leović¹⁵ *popravlja slike i njeguje ih*, a zatim se spominje i *popravak kipova*; nakon ovih navoda, opaske o čišćenju slika učestalo se ponavljaju.¹⁶

U veljači 1950. započinje inventariziranje slika, a izrađuju se i kartice, četverokratno. Pored mnogobrojnih drugih obveza, dnevno se uspijevalo inventarizirati 3 – 4 slike, ponekad i više. Josip Leović također piše inventarne oznake na slike, lijepi cedulje i ispisuje podatke. U poslu oko slika uskoro mu se pridružuje Jovan Gojković¹⁷. Zajedno rade na inventarizaciji slika, ali i na pripremi izložbe kojom će se predstaviti osječki slikari. Do kraja kolovoza trajala je inventarizacija slika: 26. VIII. 1950. *Inventariziranje slika je privremeno dovršeno. Došlo se do broja 444, a to su samo uljane slike umjetničke kvalitete, ili od interesa za povijest Osijeka*.¹⁸ Do polovice prosinca obavljale su se pripreme za nastupajuću izložbu, oličen je i pripremljen prostor, u predsoblje izložbene dvorane postavljen je namještaj iz razdoblja bidermajera, a u obje aule bile su postavljene slike te namještaj 20. st. Izložba „Sto godina osječkog slikarstva“ otvorena je 17. prosinca 1950., a bio je tiskan i katalog koji se dijelio uz dobrovoljni prilog. Dr. Pinterović i sama je bila zagovornica osamostaljenja Galerije pa je od vlasti zatražila prostor za Galeriju, i još neke odjele Muzeja, u čemu je i uspjela. U ožujku 1952. cijeli je dan trajala selidba slika u nekadašnju zgradu Županije, a nekoliko dana poslije preseljene su i slike s izložbe „Sto godina osječkog slikarstva“.¹⁹ Galerija će se potpuno osamostaliti 1954.²⁰ Znatno prije ove odluke Muzej je izdvojio i zadržao manji broj umjetničkih slika za potrebe budućeg stalnog postava, što će godinama kasnije postati predmet dugogodišnjeg spora s budućom Galerijom oko vlasništva.²¹

¹³ Grubišić, 2005., str. XV–XVI.

¹⁴ Radić, 1999., str. 110.

¹⁵ Prof. Josip Leović (1885 – 1963), slikar, kipar i grafičar, od 1947. zaposlen u Muzeju Slavonije kao honorarni restaurator i preparator, bio je jedan od najbližih suradnika dr. Pinterović. (Pinterović, 1965., 285; Malbaša, 1977., str. 355).

¹⁶ *Dnevnik rada I.; Dnevnik rada II.*

¹⁷ Jovan Gojković (1898. – 1957.), grafičar i akvarelist, zapošljava se u Muzeju 1949. (Pinterović, 1958., 243; Malbaša, 1977., 355).

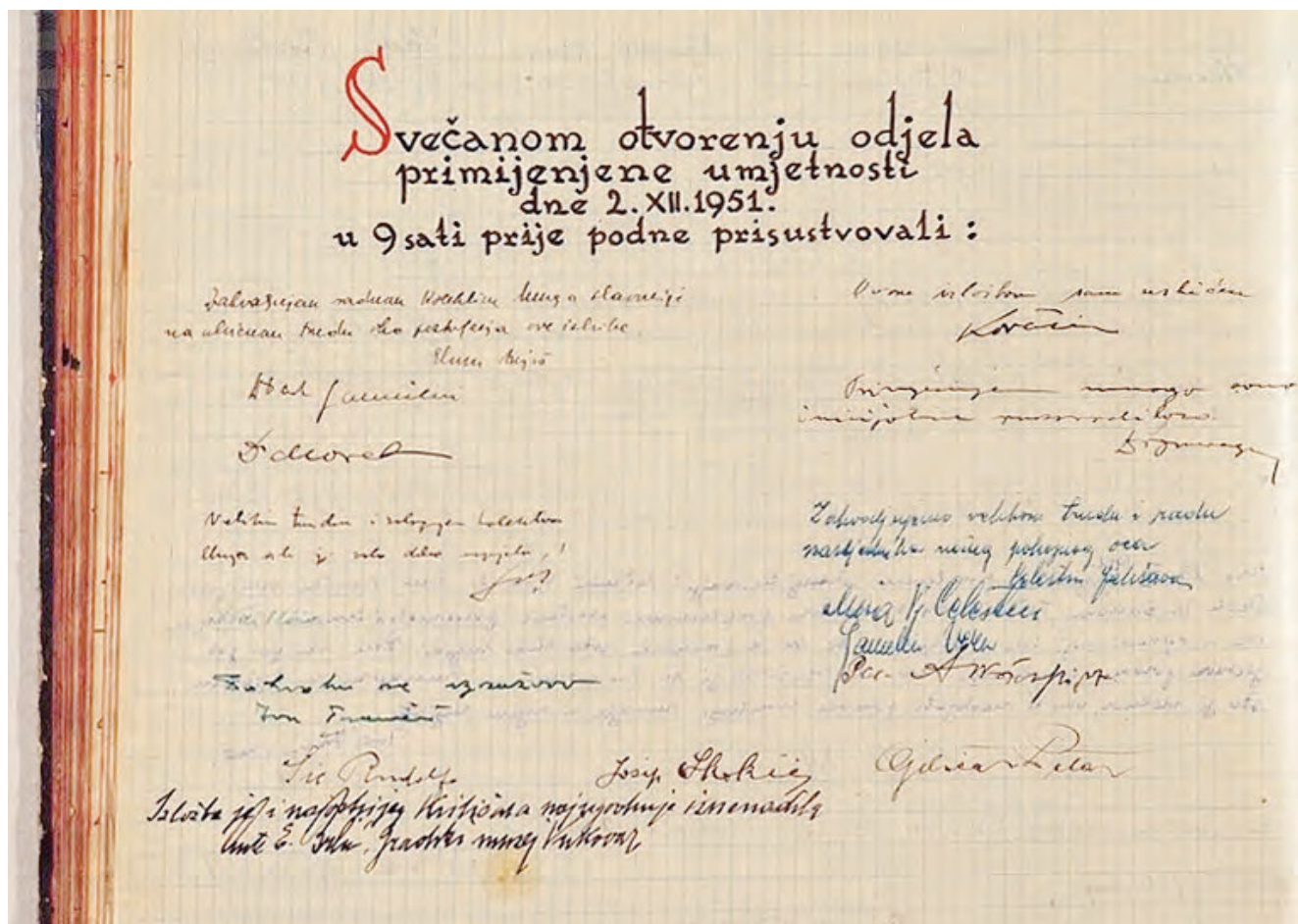
¹⁸ *Dnevnik rada II.*

¹⁹ *Dnevnik rada III.*

²⁰ Na Zajednici NO-a, u veljači, izglasano je izdvajanje Galerije od Muzeja Slavonije.

²¹ Odlukom o razrješenju prijepora o smještaju muzejske građe i muzejske dokumentacije,

¹² Danas Trg Sv. Trojstva 5.

Sl. 3. Knjiga dojmova na otvorenju stalnog postava Odjela primijenjene umjetnosti u Muzeju Slavonije, 2. prosinca 1951.

Za predmete iz Zbirke satova pobrinulo se već na početku sređivanja zbirke Odjela – obrađeni su među najranijima. Iz Zagreba je pozvan stručnjak za satove, gospodin Franjo Suhodobnik, koji je pregledao predmete u Zbirci i u sljedećih desetak dana, koliko je trajao njegov posjet, izvršio najnužnije popravke, nakon čega je dr. Pinterović pristupila inventarizaciji zidnih, stajaćih te džepnih satova, o čemu, za razdoblje 16. – 20. studenoga 1948., izvješćuje u svojim zapisima u *Dnevniku rada I*. Inventarizaciji satova vratit će se, ponovo, potkraj 1949. te početkom 1950., uz izradu kartoteke, koju će crtežima grafitnom olovkom 1951. upotpuniti Jovan Gojković.²² Na taj je način i ova zbirka postala zaokružena cjelina, a predmeti u njoj spremni poslužiti kao ilustracija i obogaćenje u cjelovitijem predstavljanju (postavu) pojedinog stilskog razdoblja.

Zbirka namještaja predstavlja okosnicu Odjela, jer sadrži neke od najupečatljivijih, često i najvrjednijih predmeta u Muzeju. Djelovanjem KOMZA-e, broj predmeta u Zbirci, posebice vrijednih primjeraka, umnogostručio se, a mjesta za smještaj predmeta u Muzeju nikada nije bilo dovoljno.

Sredinom 1949. započelo je prenošenje i sortiranje namještaja, u početku samo manjih komada. Za veći namještaj trebalo je osigurati fizičku snagu pa su u nekoliko navrata u pomoć pozvani vojnici iz obližnjih vojarni, a pri jednoj od selidbi bili su angažirani i kazališni djelatnici! Krenulo se i u potragu za majstorima koji bi bili dovoljno stručni raditi na obnovi namještaja, urgiralo se i u Obrtničkoj zadruzi, a velike teškoće predstavljala je nemogućnost nabave materijala za popravke.²³ Ovakve je nemogućnosti da se nabavi neophodno i gotovo nerješive situacije dr. Pinterović u svojim *Dnevnici* nazivala borbom („borba“ s raznim ustanovama za potreban stolarski materijal, „borba“ za mebl za presvlačenje namještaja, dogovori s tapetarima, i slično!). Također je spominjala i nemir.²⁴

Do kraja godine radilo se, najvećim dijelom, na Zbirci namještaja. Angažiran je majstor Josip Reichnach, a pomaže mu muzejski domar Ivan Borić.²⁵ Cijelo to vrijeme dr. Pinterović, pored svih ostalih obveza, proučava stručnu literaturu o namještaju, uglavnom stranu, a započela je i njegovu inventarizaciju. Ovaj posao nastavlja se, uz

koju je temeljem Zakona o muzejima (članak 13.) donijelo Ministarstvo kulture, uz prethodno mišljenje Hrvatskog muzejskog vijeća, ustanovljen je popis umjetničke građe u vlasništvu Muzeja Slavonije, koju je Galerija likovnih umjetnosti obvezna predati Muzeju u trajni smještaj, kao i muzejsku dokumentaciju koja se na njih odnosi. (Spis br. 198).

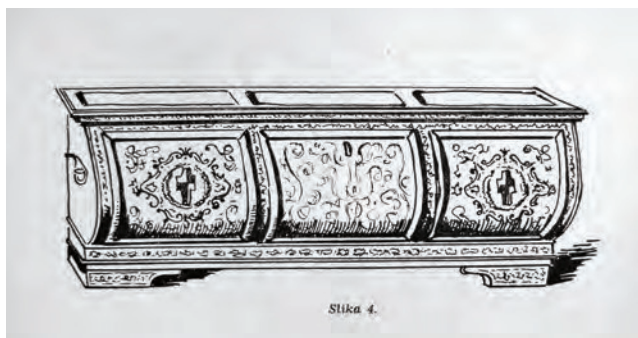
²² *Dnevnik rada I.; Dnevnik rada II.*

²³ *Dnevnik rada II.*

²⁴ Kao što je njezina opaska od 31. 10. 1951.: *Ne znam šta je bilo, ali posla i nemira dosta. (Dnevnik rada III.).*

²⁵ Dogovaralo se i s osječkim stolarom Dragutinom (Carlom) Halaszom, iz Retfale, koji tada nije mogao pristupiti poslu, već bi bio spreman obavljati ga tek za nekoliko mjeseci.

prekide, i tijekom 1950. godine. Dr. Pinterović povremeno razmješta “nešto” namještaja, *de facto* kombinira i promišlja. Sljedeća 1951. također će proteći, najvećim dijelom, u znaku bavljenja namještajem: dr. Pinterović i J. Gojković inventariziraju namještaj – dr. Pinterović se bavi stručnom literaturom, a Gojković crta namještaj na glavnoj kartici.²⁶ Za popravke je zadužen stolar Josip Reichnach, J. Leović za restauraciju, a angažiran je i stolar Petar Gibičar. Dr. Pinterović i spremačica muzeja Ruža Palković mjere namještaj. Istovremeno su pozvani i pećari da poprave i obnove kaljeve peći koje se nalaze u Muzeju, posebice stilske kaljeve peći u *umjetno-obrtnom* dijelu, u koji će biti smješten stalni postav Odjela. Poslovi se intenziviraju kako se godina bliži kraju. Čitamo u *Dnevniku rada III.* da su *poslovi oko inventarizacije mebla potpuno završeni 16. X. 1951.* Preostali su još neki restauratorski radovi, pisanje inventarnih oznaka (*Gojković kistom i bojama stavlja oznake na namještaj.*), čišćenje i dotjerivanje – „aranžiranje“²⁷, kako je zapisano – bila je to konačna priprema za otvorenje novog stalnog postava Odjela, o kojemu u *Dnevniku rada III.* nema nikakve zabilješke.²⁸ Izložba je otvorena 2. prosinca 1951. (Sl. 3). Bio je to prvi stalni postav Odjela umjetničkog obrta smješten u osam prostorija i dva hola na prvom katu zgrade bivšeg magistrata, u kojoj se Muzej²⁹ i danas nalazi.³⁰

Sl. 4. Povijest namještaja ilustrirana primjerima iz Muzeja Slavonije – razdoblje baroka: škrinja, svadbena, Firenca, Italija, 17. st. (MSO-U-103)

Kako u to vrijeme Muzej nije posjedovao fotografski aparat³¹, nema ni fotografija iz vremena otvorenja. Fotografije pojedinačnih predmeta kojima raspolažemo snimljene su znatno kasnije, oko 1960. Izgled prostorija iz vremena prvoga postava možemo si predočiti zahvaljujući maloj, izvrsnoj publikaciji dr. Pinterović *Povijest namještaja ilustrirana primjerima Muzeja Slavonije* (Sl. 4), koja je napisana tijekom 1952. i izdana potkraj te godine.³² Nijedna slična publikacija nije postojala na našim prostorima u to

vrijeme, čak ni veći muzeji s cjelovitijim stalnim postavom namještaja nisu imali ovakav priručnik, možemo slobodno reći – vodič kroz brojne stilske mijene i prilagodbe. Izdavač ove publikacije bio je upravo Muzej Slavonije.

Sl. 5. Stalni postav Odjela primijenjene umjetnosti na temu: Stilski razvoj namještaja – razdoblje baroka: komoda, Austrija, sredina 18.st. (MSO-U-101); tanjuri, ukrasni, Njemačka, početak 18. st., Zbirka fotografija Muzeja Slavonije

S obzirom na sakupljeni materijal i koncepciju izlaganja predmeta, kojoj je temelj Zbirka namještaja, tema postava dr. Pinterović bila je: „Stilski razvoj namještaja“. Kao što i sama navodi u predgovoru svoje knjižice, nisu izloženi cjeloviti ambijenti, jer njih zapravo i nije bilo; za prikaz određene epohe nedostajali su brojni neophodni predmeti, cjelovita oprema koja ju definira, a na ovim našim nemirnim prostorima ona uglavnom nije uspijevala ostati sačuvana – da navedemo one najosjetljivije predmete kao što su tkanine (sagovi, zavjese, draperije i presvlake) te zidne i podne obloge i drugo. Mijene stilova pratimo, uglavnom, na pojedinačnim komadima namještaja, u osam prostorija (u šest soba i dva hola uokolo/iznad atrijsa, na I. katu), kako su se nizali i izmjenjivali kroz vrijeme – na našem namještaju od razdoblja kasne renesanse, preko baroka, rokoka, klasicizma, bidermajera, drugog rokoka do historijskih stilova. Bili su izloženi odabrani primjerci namještaja s izraženijim odlikama pojedinog povijesno-stilskog razdoblja, upotpunjeni različitim predmetima primijenjene umjetnosti, pratećim materijalom koji je u ovom postavu tek sporadično izložen: zrcala, satovi, štitnici za peći, kao i ostali ukrasno-uporabni predmeti: kositreni tanjuri i vrčevi (Njemačka, 16. – 18. st.); kamenina (Perzija, 16. – 17. st.); fajansa (Nizozemska i Italija, 16. – 18. st.); kineski i japanski porculan (18. – 19. st.), također i onaj iz njemačkih i srednjoeuropskih manufaktura porculana (18. – 19. st.) (Sl. 5 – 8).

²⁶ Navedene ilustracije umjetničkih predmeta iz Odjela danas i same po sebi predstavljaju jedinstvena i vrijedna ostvarenja crtačkog umijeća ovog poznatog osječkog umjetnika. *Dnevnik rada III.*

²⁷ U razdoblju od 8. 11. do 3. 12. 1951. zbog završnih priprema za otvorenje stalnog postava Odjela u *Dnevnik rada* nije ništa zapisivano.

²⁸ Trg Sv. Trojstva 6 (u to vrijeme Partizanski trg 6).

²⁹ *Dnevnik rada II.*; *Dnevnik rada III.*

³⁰ Nabavljen je tek 1954.

³¹ Osobno sam zahvalna na iscrpnim podacima s rasporedom predmeta po prostorijama, koje mi je ljubazno izložila gospođa Ida Horvat, prof. povijesti umjetnosti u mirovini, nekadašnja bliska suradnica dr. Danice Pinterović, dugogodišnja voditeljica Odjela umjetničkog obrta u Muzeju Slavonije te moja prethodnica.

Sl. 6. Stalni postav Odjela primijenjene umjetnosti na temu: Stilski razvoj namještaja – razdoblje klasicizma (Louis XVI.): komoda, mala, Austrija (?); zrcalo, zidno, Francuska (?), kraj 18. st. (MSO-U-122, MSO-U-125), Zbirka fotografija Muzeja Slavonije

Treba spomenuti i brojne druge sitnije predmete koji će pronaći svoje mjesto u stalnom postavu nešto kasnije, kada predmeti budu stručno obrađeni i vrednovani. Staklo je bilo zastupljeno predmetima iz donacije bračnog para Irme i Ivana Govorkovića, najvećim dijelom srednjoeuropske provenijencije iz 19. i početka 20. st., koji su bili izloženi u originalnoj, također darovanoj, vitrini smještenoj u hodniku. Postav je bio upotpunjen slikama, portretima povijesnih ličnosti, mahom slavonskog plemstva, koje su ujedno predstavljale ilustraciju ambijenta i odjeće, odnosno kostima određenog razdoblja, a ne prvenstveno umjetničku

vrijednost samoga djela (većina upravo ovih slika za nekoliko godina bit će trajno preseljena u buduću Galeriju slika). I izgled izložbenog prostora bio je malo drugačiji nego danas: središnji dio oba hola, prekriven daščanim podom, bio je u ravnini s kamenim podom hodnika (uzdignuti mramorni podesti postavljeni su poslije). Sve su prostorije imale vrata, što je oduzimalo dosta korisnog prostora (danas su skinuta, a otvori lučno završeni).

Sl. 7. Stalni postav Odjela primijenjene umjetnosti na temu: Stilski razvoj namještaja – razdoblje bidermajera: sofa, stol, dva stolca, Austrija, oko 1840. (MSO-U-140/1-2, MSO-U-141/a – b), Zbirka fotografija Muzeja Slavonije

U mjesecima koji su uslijedili, uz redovite dužnosti, obavljale su se sitnije korekcije u novom postavu, dodavali odgovarajući predmeti (npr. svjetiljke, koje su u međuvremenu osposobljene), a dr. Pinterović posvetila se radu na katalogu, zapravo pisanju knjižice o namještaju. Dr. Pinterović ju je, kako navodi u njezinu predgovoru, namijenila ne samo kao pomoć nastavnicima, koji u Muzej dovode svoje učenike, već i svima onima koji u ovom području žele proširiti spoznaje.³³ Iako je *Povijest namještaja ilustrirana primjerima Muzeja Slavonije* zamišljena kao izvor informacija o onome što se u novom postavu namještaja u Muzeju može vidjeti, navedena publikacija je jedinstvena i posebna u svojoj vrsti. Pisana je u vrijeme kada ovakvih publikacija na našim prostorima još nije bilo, u vrijeme teško dostupnih informacija u smislu postojanja odgovarajuće stručne literature, a i ono što je bilo dostupno trebalo je prevoditi, jer je postojeća literatura bila napisana na stranim jezicima.³⁴ Premda obimom mala, knjižica je strukturirana kao i svaka velika knjiga ove vrste: podijeljena je na poglavlja koja odgovaraju pojedinim stilskim razdobljima, a autorica ih predstavlja navodeći glavne značajke pojedinog stila, osnovne tipove/vrste namještaja prisutne u europskoj umjetničkoj produkciji i, na koncu, pridružuje primjerke izložene u osječkom Muzeju, detaljno ih raščlanjujući.

I premda prati koncepciju stalnog postava, publikacija obrađuje nešto šire razdoblje nego li je građa iz fundusa

³³ Pinterović, 1952.

³⁴ Popis literature priložen na kraju publikacije u cijelosti je na njemačkom jeziku, što je relevantno za naše područje koje pripada istom kulturnom krugu, odnosno, utjecajima.

Sl. 8. Stalni postav Odjela primijenjene umjetnosti na temu: Stilski razvoj namještaja – razdoblje historicizma: stol, reprezentativni, s nogama u obliku fantastičnih životinja (MSO-U-174) i naslonjači u neorenesansnom stilu (MSO-U-175/a-e) autora Josipa Szepa (za Josipa Povischila), foto: Rudi Marin, Osijek, 1961., Zbirka fotografija Muzeja Slavonije

Muzeja zastupljena u postavu – kojim su obuhvaćena razdoblja od kasne renesanse do historicizma – svakako u smislu proširenja spoznaja onih koji su zainteresirani, kako je već prethodno navedeno. Kao što je uobičajeno i *Povijest namještaja ilustrirana primjerima Muzeja Slavonije* započinje razdobljem srednjega vijeka, ali ne završava historicizmom konca 19. st., već se poziva i na umjetničke tendencije i pravce početka 20. st., naglašavajući potrebu da se u stilski pregled povijesti namještaja uključi i novija, industrijska proizvodnja namještaja (premda Muzej tada još nije imao primjerke namještaja iz navedenog razdoblja – secesije), *ako neće da izgubi razvojnu nit i kontakt s današnjicom*.³⁵ Ovo je napredno i vrlo kompleksno shvaćanje potrebe za kontinuitetom i trajnom prisutnošću u neizbježnim (stilskim) mijenama umjetničkog stvaralaštva.

Knjižicu *Povijest namještaja ilustrirana primjerima iz Muzeja Slavonije* svojim je crtežima upotpunio i obogatio J.

Gojković, crtajući, naravno, primjere namještaja iz novoga postava Odjela umjetničkog obrta. Za ovaj prvi postav on je izradio i legende uz predmete³⁶, a u pojedine sobe bile su postavljene i opće legende s glavnim odlikama stila i potrebnim pojašnjenjima (Sl. 9). Ovakve intervencije, slikovne u publikaciji, odnosno, tekstualne u likovnom postavu, svakako su naglašavale didaktičku komponentu koncepcije bilo publikacije, bilo postava, bolje, lakše i, svakako zanimljivije sudjelovanje u doživljaju viđenog temeljem informacija koje su se s odgovarajućih legendi ili etiketa mogle iščitavati. Slikovni prikazi bili su posebno dragocjeni za posjetitelje bez iskustva prethodno viđenog, za brojnu, i ne samo mlađu, populaciju kakva je bila pretpostavljena za buduće posjetitelje Muzeja.

U stručnim je krugovima ova opsegom mala, ali po gradivu koje obrađuje nadasve korisna i vrijedna knjiga

³⁵ Pinterović, 1952., str. 5.

³⁶ *Cedulje*, odnosno, *etikete* na kojima je bio naveden naziv predmeta na hrvatskom i stranom jeziku, stil, vrijeme i restauratorski zahvati.

naišla na odobravanja i pohvale. U korespondenciji dr. Pinterović pratimo zanimanje kolega za novootvoreni postav namještaja, kao i za galeriju, uz pozdrave i čestitke gospođi doktor i svima u Muzeju³⁷, držeći ovaj uspjeh dijelom i njihovom zaslugom.

Na pohvale je valjalo i uzvratiti. I ne samo tom prigodom, već i u brojnim pismima koja su uslijedila, ali i prethodila stalnom postavu i navedenoj publikaciji. Također i u *Dnevnici*ma rada svjedočimo brojnim kontaktima, posjetima, razgovorima, napose o navedenoj problematici, stručnim savjetima i pomoći koje su dr. Danici Pinterović nesebično pružali kolege iz različitih muzeja i srodnih institucija u Zagrebu, Beogradu, Vukovaru, Rijeci, Novom Sadu i dr. *U cijelom ovom složenom i dugotrajnom radu muzej je stalno primao savjete i upute iz Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, tako da za svoje prve korake u ovom stručnom poslu duguje srdačnu zahvalnost njegovu direktoru Vladimiru Tkalčiću, koji je za vrijeme svojega ličnog boravka u Osijeku dao prvu stručnu ocjenu materijala i prve direktive za rad. Kod definitivnog postava izložbe muzej je zatražio stručnu pomoć konzervatora prof. Zdenke Munk iz Zagreba, pa joj se ovime isto tako srdačno zahvaljuje.*³⁸

A što se posla u Muzeju tiče, on se nastavlja. Unedogled. Još toliko toga treba obaviti. A sigurno je – uz puno borbe. I nemira.

Sl. 9. Opće legende za pojedina stilska razdoblja postavljene u odgovarajuće prostore Muzeja – prvi stalni postav Odjela primijenjene umjetnosti na temu: *Stilski razvoj namještaja* (1951.); autor likovnog rješenja legendi: Jovan Gojković, foto: Vesna Barjaktarić, 2018.

³⁷ Opaska se odnosi na sve tadašnje uposlenike Muzeja. Navodimo ih abecednim redom, kao i razdoblje djelovanja u Muzeju: Ivan Borić, domar (1942. – 1965.), Jovan Gojković, slikar, voditelj galerijske zbirke (1949. – 1953.), Hilda Hečej, na radu u biblioteci i na različitim poslovima u Muzeju (1943. – 1951.), Josip Leović, honorarni restaurator i preparator (1947. – 1951.), Ruža Palković, spremačica (1946. – 1961.) te Adela Stošić, na najrazličitijim poslovima i zaduženjima (? – 1956.).

³⁸ Pinterović, 1952., str. 7.

LITERATURA

BURIĆ, V., 1979., Stotinu godina Muzeja u Osijeku / Hundert Jahre des Museum in Osijek, Osječki zbornik XVII, Osijek, 5–15.

CELESTIN, V., 1933., Osječki gradski muzej u novim prostorima – povodom današnjeg otvorenja Muzeja i kulturno-historičke zbirke u Muzeju, Hrvatski list, 19. studenog 1933.

GRUBIŠIĆ, A., 2005., Arheološki klub „Mursa“ : Zapisnici sjednica 1933. – 1944., Osijek : Muzej Slavonije.

MALBAŠA, M., 1977., Stručno osoblje zaposleno u Muzeju od osnutka do danas : Kratke biografije i osvrt na rad u Muzeju, Osječki zbornik XVI, Osijek, 351–361.

NOVI, 1951., Novi odjel primijenjene umjetnosti u Muzeju Slavonije : Obnovljena ljepota starina, Glas Slavonije, 9/1951., 2047.

PINTEROVIĆ, D., 1952., Povijest namještaja ilustrirana primjerima Muzeja Slavonije, Osijek : Muzej Slavonije u Osijeku.

PINTEROVIĆ, D., 1958., Život i rad Jovana Gojkovića (1898. – 1957.), Osječki zbornik VI, Osijek, 241–248.

PINTEROVIĆ, D., 1965., In memoriam: Prof. Josip Leović, Osječki zbornik IX – X, Osijek, 285–286.

RADIĆ, M., 1999., Muzej Slavonije u Osijeku 1877. – 1997. // Osnivači i prvi kustosi muzeja u Hrvatskoj : zbornik radova, Osijek : Muzej Slavonije, 104–116.

DOKUMENTARNI IZVORI

DNEVNIK I., Dnevnik rada Danice Pinterović I. (1. 1. 1947. – 31. 12. 1948.), Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

DNEVNIK II., Dnevnik rada Danice Pinterović II. (1. 1. 1949. – 13. 06. 1950.), Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

DNEVNIK III., Dnevnik rada Danice Pinterović III. (14. 6. 1950. – 4. 10. 1954.), Dokumentarna zbirka Muzeja Slavonije.

SPIS BR. 198, Spis br. 198 od 8. 4. 2011., Arhiva Muzeja Slavonije.

DANICA PINTEROVIĆ – THE FOUNDER OF ARTS AND CRAFTS DEPARTMENT AND THE FIRST PERMANENT EXHIBITION OF THE DEPARTMENT

S U M M A R Y

The Arts and Crafts Department, which the article deals with, was founded thanks to the initiative and efforts of dr. Danica Pinterović, a versatile and a distinctive person, who started organising all the museum material and exhibitions in certain departments when she started her career at the National Museum in Osijek. Above all, we are talking about the permanent exhibition of furniture, which she completed with valuable items of practical and decorative objects made of ceramics and porcelain, metal and glass, with clocks and mirrors, and professionally organised all those objects.

The first permanent exhibition of the Arts and Crafts Department was open on December 2, 1951. It was located on the first floor of the old city hall, where the Museum is today as well. We can imagine the first exhibition thanks to the small, but excellent publication by dr. Danica Pinterović, *Povijest namještaja ilustrirana primjerima Muzeja Slavonije (The History of Furniture Illustrated with Examples of the Museum of Slavonia)*, written in 1952. That short book with useful and valuable content was met with approval and praise in professional circles. Despite being short, the book was structured as long books of that type: it is divided into sections according to style periods and the author presents them by listing the predominant features of every style, basic types/sorts of furniture that existed in the European artistic production, and finally, lists the items displayed in the Museum in Osijek with detailed descriptions. The book was enriched by Jovan Gojković's drawings of the furniture displayed as part of the new exhibition. For that exhibition, he also prepared legends that accompany the objects, and in certain rooms, general legends explaining the main features of a style and other explanations were placed. Based on the material collected and the concept of the exhibition, based on the Furniture Collection, the theme of dr. Danica Pinterović's exhibition was "Stilski razvoj namještaja" ("The Stylistic Development of Furniture").

The complete settings of the furniture were not displayed because they did not actually exist; a lot of necessary objects were missing, together with the complete setting of the room that defines it, which hardly ever remained preserved in our troubled area because the material was sensitive and susceptible to decay (fabrics: carpets, curtains, draperies and upholstery, wall and floor coverings, and others). We see how the styles changed with time mostly in the individual furniture pieces in eight rooms (six actual rooms and two hallways

surrounding the atrium on the first floor), on our furniture from late Renaissance, through Baroque, Rococo, Classicism, Biedermeier, Second Rococo, to historical styles.

Furniture pieces with more prominent features of a certain historical and stylistic period were displayed, complemented with different objects of applied arts, the accompanying material that is sporadically displayed in that exhibition: mirrors, clocks, furnace screens, as well as other decorative and practical objects: tin plates and jugs (Germany, 16th– 18th century), stoneware (Persia, 16th– 17th century), faience (The Netherlands, Italy, 16th– 18th century), Chinese and Japanese porcelain (18th– 19th century), German and Middle Europe porcelain (18th– 19th century). Glass can be observed in objects donated by a married couple, Irma and Ivan Govorković, mostly from Middle European provenance from the 19th and 20th century, displayed in the original display cabinet in the hallway, which was also a gift. The exhibition in enriched with paintings, portraits of historical figures, mostly Slavonian nobles, which illustrate the ambiance and clothes, i.e. costumes from a certain period, and are not as significant for their artistic value.

The setting of the display area was a bit different than it is today: the middle part of both hallways covered with wooden planks was on the same level as the stone floor of the hallway (the marble platforms were laid later). All the rooms had doors, which took up a lot of useful space (today the doors are taken down and the entrances are arched).

For a better appreciation of the contribution, role, and significance of dr. Danica Pinterović for the foundation of Arts and Crafts Department, as well as the versatility and complexity of her work in the Museum of Slavonia, the *Work Diaries*, regularly written by dr. Danica Pinterović herself (from the beginning of 1947 until the middle of 1974) are of exceptional value. She wrote about numerous tasks that she completed with her associates, as well as about the important and useful information about the people she cooperated with, about significant and interesting objects, current events etc.

In dr. Danica Pinterović's correspondence, we witness the interest of her colleagues for the new exhibition of furniture, as well as for the gallery, followed by salutations and wishes for the doctor and everyone at the Museum, giving part of the credit for this success to them.